

KOMENTÁŘ K SUMMITU EU A ZÁPADNÍHO BALKÁNU

Víc financí za více reforem

Jana Juzová

- Středeční **summit** lídrů členských států EU a zemí západního Balkánu byl očekávaným pokračováním snah o obnovení dynamiky v procesu rozšiřování EU. Summit se měl původně uskutečnit v Záhřebu pod záštitou chorvatského předsednictví, avšak kvůli pandemii koronaviru měl nakonec podobu videokonference. Jeho samotná realizace, navíc v původně plánovaném termínu, v aktuální globální situaci je důkazem, že pro Chorvatsko i pro zbytek EU patří region západního Balkánu mezi prioritní oblasti a EU chce skutečně vdechnout novou energii do své politiky rozšiřování.
- Od summitu v Záhřebu se čekalo, že naváže na pozitivní kroky z posledních měsíců. Těmi bylo rozhodnutí Rady EU o zahájení přístupových rozhovorů s Albánií a Severní Makedonií a přijetí nové metodologie pro rozšiřování (souboru pravidel, kterými se přístupový proces řídí). Agendu summitu však přirozeně ovlivnila současná pandemie COVID-19 a ústředním tématem tak nakonec byla pomoc, kterou EU zemím západního Balkánu poskytuje, a plán na obnovu postižených ekonomik.

Kroky ke komplexnímu plánu na ekonomickou obnovu

Evropská komise již před summitem oznámila vytvoření speciálního finančního balíčku ve výši 3,3 miliardy EUR určeného pro ekonomickou obnovu regionu po pandemii. Během summitu byla tato pomoc potvrzena a oceněna lídry EU i západního Balkánu a Evropská komise pracuje na vytvoření konkrétního robustního ekonomického a investičního plánu. Ten by měl napomoci zemím západního Balkánu nejen posílit své ekonomiky, ale dosáhnout také větší konkurenceschopnosti a usnadnit jejich propojení s jednotným trhem EU. V souvislosti s ekonomickou obnovou a budoucí bližší ekonomickou integrací mezi regionem a EU vyzvali lídři EU západobalkánské země k dokončení jejich transformace na fungující tržní ekonomiky, posílení záruk vlády práva a také hlubší regionální spolupráci. Všechny tyto faktory mají napomoci k vyšší konkurenceschopnosti západobalkánských ekonomik a jejich větší atraktivitě pro zahraniční investory. Lídři EU i západního Balkánu se také shodli na společném postupu při nákupu a vzájemném volném obchodu s ochranným zdravotnickým vybavením.

V souvislosti s významnou ekonomickou pomocí, kterou EU regionu v době koronavirové pandemie poskytuje, byla na summitu směrem k západobalkánským lídrům zdůrazněna potřeba tuto pomoc uznat a veřejně komunikovat. Za touto výzvou lze hledat výtku zejména směrem k srbskému prezidentu Aleksandru Vučićovi,

který zcela neobjektivně vyzdvihoval pomoc z Číny a Ruska namísto mnohem významnější podpory poskytnuté ze strany EU.

Klíč k úspěchu: Demokracie a vláda práva

Během vide summitu potvrdili lídři EU opět evropskou perspektivu zemí západního Balkánu a jejich partneři z regionu jejich závazek vůči EU. Jak už nastínila nová metodologie přijatá na březnovém summitu hlav států EU, v procesu rozšiřování bude mnohem více pozornosti věnováno tomu, zda země usilující o vstup do EU skutečně důsledně provádí reformy zaměřené na posilování vlády práva a dodržují principy demokracie. To se potvrdilo i na včerejším summitu, kdy byly právě tyto klíčové podmínky pro členství v EU opět zdůrazněny. Rozšíření skupiny států vyjednávacích o vstupu do EU o Albánii a Severní Makedonii spolu s přísnějšími pravidly přístupového procesu otevírají možnost rychlejšího postupu pro země, které skutečně mají snahu provádět reformy a k demokratickým hodnotám se hlásí, a naopak oddálit možný přístup zemí, které tuto snahu nevykazují.

Větší nároky na vládu práva, boj proti korupci, nezávislost a funkčnost demokratických institucí a respekt k lidským právům a základním svobodám, včetně svobody médií, jsou o to významnější, že v současné době nejvýraznější úpadek kvality demokracie vykazují země západního Balkánu, které jsou formálně ve vyjednávání nejdále – Černá Hora a Srbsko. Shodou okolností byla ve středu také zveřejněna

[zpráva neziskové organizace Freedom House Index](#) hodnotící stav svobody a demokracie v jednotlivých zemích, podle které právě Černá Hora a Srbsko kvůli vážnému úpadku v oblasti vlády práva a demokratického vládnutí už nejsou klasifikovány jako demokracie ale jako hybridní režimy. Zdá se, že Evropská unie si je tohoto kontrastu mezi stavem demokracie a postupem v přístupových vyjednáváních vědoma. Závěrečná deklarace ze summitu zmiňuje, že budoucí zvýšená finanční podpora bude vázána na dodržování zásad demokracie, lidských práv a vlády práva, respekt k evropským hodnotám a pokrok v reformách v těchto oblastech. Explicitně je zmíněna také důležitost svobody médií a významná role, kterou nezávislá média spolu s občanskou společností hrají v procesu demokratizace zemí.

Na summitu bylo reflektováno také nedávné jmenování Zvláštního zmocněnce EU pro dialog mezi Kosovem a Srbskem a západní Balkán obecně, bývalého slovenského ministra zahraničí Miroslava Lajčáka. Přesun této agendy, původně zastřešované Vysokým představitelem Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku, do rukou Zvláštního zmocněnce naznačuje, že pro EU představuje zahraničněpolitickou prioritu. Aktivnější role EU v dialogu mezi Kosovem a Srbskem je více než žádoucí, jelikož jednání vedená EU byla v posledním roce formálně pozastavena a role mediátora se naopak ujaly Spojené státy a americký zmocněnec Richard

Grenell. Pod americkým vedením tak konečná dohoda implementovaná v těsném sousedství EU nemusí nutně reflektovat evropské zájmy.

Pro lídry zemí usilujících o vstup do EU stejně jako pro jejich obyvatelstvo může být zklamáním finální podoba deklarace, ve které se jakékoli zmínky o členství v EU, přístupu do EU či rozšíření nedohledáme. Tato opatrná formulace textu může být způsobena pochybami evropských lídrů o upřímnosti závazku zemí západního Balkánu k evropským hodnotám a demokracii nebo také problémem některých členských států s otázkou státnosti Kosova. Otázce, co slibovaná evropská perspektiva regionu konkrétně znamená, a její nutné jednoznačné definici se však hlavy evropských zemí nakonec nevyhnou. Evropská unie by tak měla usilovat o udržení nově nastolené dynamiky v politice rozšiřování a učinit maximum pro vyvrácení pochyb o síle politické vůle mezi lídry zemí EU ke skutečnému připojení zemí západního Balkánu k EU.

Jana Juzová

Jana Juzová vystudovala Mezinárodní vztahy na Masarykově univerzitě v Brně, kde pokračuje doktorským studiem se zaměřením na regionální spolupráci ve Visegrádské skupině a v oblasti západního Balkánu. Její odborné zaměření zahrnuje regionalismus, Visegrádskou spolupráci, demokratizaci a evropskou integraci zemí západního Balkánu a proces rozšiřování EU.

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací odpovídá výlučně autor. Publikace nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

Spolufinancováno v rámci programu Evropské unie „Evropa pro občany“